

Vosa Vakaviti | Na iTuvatuva ni Veitaqomaki me baleta na COVID

Me baleta na ituvatuva oqo

Na iTuvatuva ni Veitaqomaki sa na sosomitaka na iVakatagedegede ni Qaqarauni e vakayagataka tiko ena gauna oqo na matanitu me baleta na veitauvi ni COVID-19 e Niusiladi.

Ena gauna e sa yacova kina na **90% vei ira sa cula vakarua mai vei ira e dodonu mera cula e Niusiladi**, sa na rawa ni tekivu vakayagataki sara na ituvatuva vou.

Ena vakayagataki kina e 3 na sala me qaravi kina na veitauvi ni COVID-19 ena vei itikotiko:

- Drokadroka – vakayagataki ena gauna e sa lailai kina na iwiliwili ni tauvi COVID-19 ena itikotiko, qaravi vinaka na iwiliwili era curu e valenibula ka tu vakarau talega na tabana ni bula me qarava na nona itavi.
- Seninawanawa – vakayagataki ena kena sa tubu cake na iwiliwili ni tauvi COVID-19 ena itikotiko, ka sa vakanamata taucoko na tabana ni bula ena qaravi ni mate veitauvi, ka ririkotaki ni na rawa ni veitauvi raraba.
- Damudamu – vakayagataki ni gadrevi me taqomaki na vei qaravi tabana ni bula kei ira na lewenivanua e rawa ni tauvi ira.

E rawa ni tososi cake na ivakatagedegede ena gauna e gadrevi kina me tarova na veitauvi ni mate. Na ituvatuva oqo e rawarawa cake ni vakatauvatani kei kena e vakayagataki tiko e na gauna oqo. E levu cake na galala e solia vei ira e ra sa cula oti.

Ena ivakatagedegede taucoko, e ra sa tu e vuqa na bisinisi, volivolitaki kei na vei qaravi raraba vei ira e ra sa cula oti. Na vei bisinisi e ra dola vei ira e ra sa cula oti, e lailai na kedra ririkotaki.

Na gauna cava e sa tekivu vakayagataki kina na ituvatuva vou?

E rawa ni ko raica na iwase ni lewenivanua e ra sa cula oti vakadua se vakarua qai vakatauvatana na vanua ko tiko kina kei na veiyasai Niusiladi tale e so.

Vakasaqara na nomu itikotiko se raica na mape mo kunea kina.

Na kedra itukutuku na cula ena veiyasana

Na sasaga ni taba ni bula

Na veidikevi, maroroi ni tukutuku ni veivanua e lakovi kei na kena vakamuri tiko ga na tiko vakatikitiki e gaunisala bibi dina me tarova na veitauvi ni mate.

E rawa ni sogo se vakatabui na veilakoyaki e na veivanua e so kevaka e tubu totolo na veitauvi ni mate. E na rawa talega ni vakarabailevutaki na vanua e vakatabui kina na veilakoyaki.

Keitou na vakasamataka ena veitosoyaki ni ivakatagedegede na:

- kedra wiliwili na cula
- tu vakarau ni tabana ni bula kei na veika me vukeyi ira e vakaleqai na veitikini yagodra
- veidikevi, maroroi ni tukutuku ni veivanua e lakovi vaka kina na kena rawa ni qaravi vinaka na iwiliwili ni kisi kei na

- veitauvi ni COVID-19 ena itikotiko kei na kena revurevu ena vei ira na lewenivanua e ririkotaki vakalevu na kedra ituvaki.

Gadrevi ni sitivikiti ni cula

Na sitivikiti ni cula e dua na sala e maroroi kina na kemu itukutuku e vakadinadinataki ni ko sa cula ena kena ivakarau taucoko.

Na gadrevi ni sitivikiti ni cula ena rawa ni vinakati ena vuqa na vanua. E so na vanua e ririkotaki vakalevu e ra na gadrevi me ra dolavi vei ira na lewenivanua raraba.

E rawa vei ira na vei vale ni bisinisi, vanua ni soqo, itikotiko kei na vuqa tale na tabana me kerea vakalawa me vakayagataki na veika e gadrevi me baleta na cula vei ira e ra qaravi kina.

Kevaka e dua na bisinisi, isoqosoqo se veiqaravi e sega ni via kerea na ivakadinadina ni sa cula oti ena icula ni tatarovi, ia me qarauna sara vakavinaka na kedra iwiliwili na curu yani kina kei na nodra veiyawaki. Ena vinaka beka me ra sogo ena gauna ni roka **Seninawanawa** vata kei/se na **Damudamu**.

E rawa ni raica na itukutuku ni nodra cula ena icula ni itatarovi ni COVID-19 ko ira kece e ra sa yabaki 16 se sivia ena website na My Covid Record.

Oqo na vanua ko rawa ni lavetaka kina na itaba ni sitivikiti ni cula ni veigoleyaki ena nomu vanua kei na vanua tani. O na raica talega kina na macala ni vakadikevi ena COVID-19.

[My Covid Record \(Na noqu itukutuku me baleta na Covid\)](#)

Na ibalebale ni ivakatagedegede

Drokadroka

Drokadroka ena gauna e sa veitauvi tiko kina na COVID-19 vei ira e so ena itikotiko, eso tale era mai vakadewa na gole mai na so tale na vanua. E sega soti ni levu na kena veitauvi ena itikotiko ka rawa ni qaravi vakavinaka ko ira na tauvi COVID-19 era curu e valenibula. E sa tu vakarau na tabana ni bula me veiqaravi, okati kina na veiqaravi taumada, tiko bulabula kei na vei valenibula.

Eda na taqomaki vakaevei ena Drokadroka:

- Ena gadrevi me volai se tabaki na vanua e da veilakoyaki kina
- E vakaukauwataki na tokari ni ubi ni gusu kei na ucu ena gauna ni vuka kei na veimaliwai ena loma ni vale

Na vanua cava e rawa ni da lako kina ni sa drokadroka:

- Veivanua ni veiqaravi raraba
- Sitoa ni volivoli
- Vanua ni cakacaka
- Koronivuli ni muri vuli kei na koronivuli, kura kei ira na vuli torocake
- Soqo digitaki ni lewenivanua e tautuba
- E na sega ni tarovi na lako sivia na iyalayala ni vanua.

Veivanua e gadrevi kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Ena sega ni dua na vakatatabu kevaka e sa vakayagataki na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi ena:

- Vale ni kana, gunu, icili kei na veivakamarautaki
- Soqoni (me vaka na vakamau, veivanua ni lotu kei na marae)

- Soqo kei na qito ena loma ni vale
- Bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati
- Veivale ni Vakaukaua Yago

Veivanua e ra sega ni vakayagataki kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Na veibisinisi, isoqosoqo se veiqaravi e ra sega ni kerea me ra raica na ivakadinadina ni cula e na vakayacori tiko ga kina e so na vakatatabu.

- Vale ni kana kei na gunu - yacova na 100 me ra veiyawaki ena 1 na mita, me ra dabe ia me ra kua ni veitaratara.
- Na soqo (me vaka ena vanua ni vakamau, Valenilotu kei na marae) - me kua ni sivia na lewe 100, me 1 na mita na nodra veiyawaki.
- Soqo e vakayacori (loma/se tautuba) - kua ni sivia na 100, me 1 na mita na yawa ni nodra dabedabe kei na nodra veiyawaki.
- Bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati - tokari na iubi ni gusu kei na ucu, me 1 na mita na kedra veiyawaki na dau volivoli.
- Veivale ni Vakaukaua Yago - me yacova na lewe 100 ka me 1 na mita na nodra veiyawaki.

Seninawanawa

Ni sa **Seninawanawa**, e sa tubucake na veitauvi ni mate vei ira na lewenivanua ka sa na tarabi kina na veiqaravi ni tabana ni bula. E sa na vakanaulu taucoko kina na iyau ni veiqaravi ni tabana ni bula, ia e rawa ni tomana tiko ga na veiqaravi taumada, tiko bulabula kei na vei valenibula. E sa na rawa ni tubucake na kedra iwiliwili na rawa ni vakaleqai sara vakaca ena vuku ni ituvaki ni nodra bula.

Ena vakaeevei na tataqomaki ena roka Seninawanawa:

- Ena gadrevi me volai se tabaki na vanua e da veilakoyaki kina
- E dodonu me tokari na iubi ni gusu kei na ucu ena gauna ni vuka, sala ni veilakoyaki e vakayagataki raraba, ena tekisi, veivanua e vakayagataki raraba, ka vakauqeti me tokari ena veivanua tale e so.

Na vanua cava e da rawa ni lako kina ni sa Seninawanawa:

- Veivanua e vakayagataki raraba, ia me 1 na mita na veiyawaki
- Era dola na sitoa ni volivoli, ia na kena levu era tiko kina e rauta ga na 1 na mita na veiyawaki
- Era na dola na veivanua ni vuli ia me vakamuri na ivakasala ni bula.
- Vanua ni cakacaka
- Soqo digitaki ni lewenivanua e tautuba
- E na sega ni tarovi na lako sivia na iyalayala ni vanua.

Veivanua e gadrevi kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Ena sega ni yalani na iwiliwili kevaka e vakayagataki na sitivikiti ni sa cula oti:

- Vale ni kana, gunu, icili kei na veivakamarautaki
- Soqoni (me vaka na vakamau, veivanua ni lotu kei na marae)
- Soqo kei na qito ena loma ni vale
- Bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati
- Veivale ni Vakaukaua Yago

Veivanua e ra sega ni vakayagataki kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Na veibisinisi, isoqosoqo se veiqaravi e ra sega ni kerea me ra raica na ivakadinadina ni cula e na vakayacori tiko ga kina e so na vakatatabu.

- Valenikana, gunu icili kei na veivakamarautaki - kua sara ga na veivolekati

- Soqo (me vaka na vakamau, veivanua ni lotu, marae) - kua na sivia na 50 me 1 na mita na nodra veiyawaki

Na veivanua oqo ena gadrevi kina na sitivikiti ni cula ena icula ni tatarovi:

- Soqo kei na qito ena loma ni vale
- Veivale ni Vakaukaua Yago
- Bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati

Damudamu

Ni sa roka **Damudamu**, e gadrevi me ra taqomaki na vakaleqai na ituvaki ni yagodra kei na veiqaravi ni bula ena kena sa na sivia na iwiliwili ni curu e valenibula.

Na noda tiko tataqomaki e na roka Damudamu:

- Ena gadrevi me volai se tabaki na vanua e da veilakoyaki kina
- Vakaukauataki na tokari ni iubi ni gusu kei na ucu ena vuka, sala ni veilakoyaki e vakayagataki raraba, ena tekisi, sitoa ni volivoli, veivanua e vakayagataki raraba kei na veigauna taucoko e da biubiu kina mai vale.

Na veivanua cava eda rawa ni lako kina ni sa Damudamu:

- Vanua ni veiqaravi raraba - dola me yacova na lewe 100, ia me 1 na mita na nodra veiyawaki
- Sitoa ni veivoli - dola ena kena levu e ra rawa ni curu kina ia me 1 na mita na nodra veiyawaki
- Vanua ni cakacaka - vakauqeti na cakacaka mai vale
- E ra dola na koronivuli ni muri vuli, na koronivuli kei na kura ia me vakamuri na ivakasala ni tabana ni bula
- Veisoqo vakarautaki e tautuba - vakadonui ena kena lewe levu e ra rawa ni tiko kina
- Ena rawa ni vakatabui na takosova na iyalayala ni vanua

Veivanua e gadrevi kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Ena tiko na vakatatabu ena veivanua eso kevaka e sa vakayagataki na sitivikiti ni cula.

Era rawa ni dola oqori ia me kua ni sivia na 100 e ra lako kina ia me 1 na mita na nodra veiyawaki:

- Vale ni kana, gunu, icili kei na veivakamarautaki
- Soqoni (me vaka na vakamau, veivanua ni lotu kei na marae)
- Soqo kei na qito ena loma ni vale
- Veivale ni Vakaukaua Yago

E ra na dola veivanua oqo kei na veika tale e so e gadrevi kina:

- Vakamuri na ivakasala ni tabana ni bula e na vei bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati
- Vuli torocake - gadrevi me ra cula ko ira na tiko e koronivuli ena levu rawa ia me 1 na mita na nodra veiyawaki

Veivanua e ra sega ni vakayagataki kina na sitivikiti ni cula ena icula ni itatarovi

Na veibisinisi, isoqosoqo se veiqaravi e ra sega ni kerea me ra raica na ivakadinadina ni cula e na vakayacori tiko ga kina e so na vakatatabu.

- Valenikana, gunu icili kei na veivakamarautaki - kua sara ga na veivolekati
- Soqoni (vakamau, vanua ni lotu, marae) yacova na lewe 10
- Vuli torocake - vuli mai taudaku ni koronivuli

Na veivanua oqo ena gadrevi kina na sitivikiti ni cula ena icula ni tatarovi:

- Soqoni (loma ni vale kei na tautuba)
- Bisinisi e rawa ni yaco kina na veivolekati
- Veivale ni Vakaukaua Yago

Mo cula ena icula ni itatarovi

Cula e daidai e na icula ni itatarovi, me marautaki kina na taucoko ni bula e veiganiti vei keda taucoko e Niusiladi.

Kevaka ko sa cula oti, tovolea ena noqu maqosa taucoko mo vukei ira na nomu itokani kei na vuvale me ra cula talega me rawa ni da marautaka taucoko vakatotolo na kena ivakarau vou.

[BookMyVaccine](#)